

Aktuelt

Jan Pettersson fra Ottenby Fågelstation fremviser den gave, stationen modtog fra DOFs fuglestationer i anledning af 50-års jubilæet. Foto: Bent Jakobsen.

Fuglestationskonference på Öland

Den 3. nordiske fuglestationskonference afholdtes i dagene 29.-31. marts 1996 på Borgholm Strandhotel, Öland. For arrangementet stod Ottenby Fågelstation, der samtidig holdt 50-års jubilæum. Fra Danmark deltog fuglestationerne Blåvand, Gilbjerg, Ishøj og Stigsnæs, alle DOF.

I alt 12 foredragsholdere berettede om deres respektive fuglestationers arbejde og visioner. Emnerne spændte fra fældnings- og fedtoptagelsesmønstre hos afrikatrækkende sangere over fugleregistreringsgruppernes muligheder for at bruge fuglestationerne til nyheder om trækfuglenes orienteringsevner. Den røde tråd var de nordiske fuglestationers rolle i monitoringen af vore afrikatrækkende småfuglearter, som er en vigtig brik i den generelle monitoring af Nordeuropas trækfuglebestande.

Thomas Alerstam fra Lund indledte aftenen før selve konferencen med et foredrag om fuglenes orienteringsevne, som vi opfatter den i dag. Dataindsamlingen baseres i stigende grad på højteknologi, bl.a. har man ved satellitsporing i over to måneder kunnet følge to svenske Fiskeørne på deres træk til overvintringsområdet syd for Sahara. Radarovervågning af Knortegæssenes forårstræk fra Skotland over Island og Grønland til Canada har givet anledning til at tro, at fugle, der trækker øst-vest over tidszonerne, er nødt til at raste undervejs for at indstille deres "indre ur".

Fuglestationernes berettigelse

Et af hovedindlæggen på selve konferencedagen kom fra SOFs formand Søren Svensson, som sammenstillede svenske ynglefugletællinger med den standardiserede ringmærkning ved Ottenby, Christiansø og Falsterbo. Det er én af måderne hvormed fuglestationer kan bidrage til en vurdering af, om en arts bestand går frem eller tilbage.

Christian Hjort fra Ottenby fortalte om undersøgelser i Vestafrika af fedtoplagringen hos Munk og Tornsanger før forårstrækket. I løbet af blot 7-9 dage formår fuglene at oplagre fedtreserver svarende til 45-50% af kropsvægten. Men selv det er sandsynligvis for lidt til, at de kan nå Atlasbjergene uden vindens hjælp, og man formoder, at de ved at trække i meget stor højde kan udnytte sydlige vinde, som om foråret er fremherskende i denne del af Nordvestafrika. Teorien understøttes af, at nyankomne fugle i Marokko ikke er i specielt dårlig kondition og fortsat har fedtlagre at tære på.

Lista Fuglestation (Jan Erik Røer) havde fulgt den lokale bestand af Sivsanger meget intensivt siden 1990, bl.a. ved standardiseret ringmærkning. I perioden 1990-1994 er hele 5591 Sivsangere blevet ringmærket på Lista Fuglestation, hvilket har givet spændende resultater om populationsdynamikken i den sydnorske sivsangerbestand.

En fuglestation i Afrika

Den engelske gæsteforelæser David Pearson har stået for etableringen og driften af ringmærkningsstationen Ngulia i Tsavo Nationalpark, Kenya. I løbet af godt 30 år er over 180000 småfugle blevet mærket i tiden fra ult. oktober til med. januar; 98% af de pågældende arter yngler i Vestpalæarktis eller Mellemøsten. Sæsontotalen kan nå op på 20000 fugle, hvilket dels skyldes, at stationen ligger på et højdepunkt i savannelandskabet, dels at fuglene tiltrækkes med kraftig belysning om natten, og endelig at der sker en massiv tågedannelse i nat- og morgentimerne.

Genmeldingsprocenten er forsvindende lille i forhold til de nordiske fuglestationer; indtil videre er der kun indløbet i alt 70 genmeldinger. Men de har alligevel givet interessante oplysninger om hvilke europæiske bestande, der besøger området. En enkelt af genmeldingerne er kommet fra Danmark, en Kæranger, som blev kontrolleret på Christiansø ult. maj 1994.

Om efteråret bruger en del arter næsten tre måneder på at flyve fra Europa til Kenya, så de må

bruge en mellemrasteplads undervejs. En af forklaringerne kunne være, at fuglene følger regntidsbæltets forskydninger, idet fødemængden er langt større i regntiden. Det viser sig også, at fuglene ikke bruger samme rute forår og efterår, men foretager en slags sløjfetæk.

Snart Danmarks tur

Den sidste dag var der ekskursion til Ottenby Fuglestation med rundvisning samt et besøg i naturboghandelen. Rammerne for konferencen havde været perfekte og foredragene interessante og inspirerende. Men modsat de øvrige nordiske lande havde Danmark ikke sendt en eneste foredragsholder, og ingen af DMUs feltstationer var repræsenteret. Dette bedrøvelige forhold bliver der dog rådet bod på, når næste nordiske fuglestationskonference bliver afholdt i Danmark i 1999. Det vil samtidig være en glimrende lejlighed til at fejre 100-års jubilæet for ringmærkningens opfindelse.

Mikael Funch & Mads Jensen Bunch

To nye afhandlinger om danske skovfugle

Undersøgelser af fuglelivet i de danske skove er i disse år særdeles aktuelle. Miljø- og Energiministeriet lancerede i 1994 en strategi for de danske naturskove og andre bevaringsværdige skovtyper i et forsøg på at leve op til de anbefalinger, der blev vedtaget på FNs miljøkonference i Rio de Janeiro i 1993. Da vi her i Danmark kun har ubetydelige rester af uberørt naturskov tilbage, er det hensigten at tilbageføre produktionskov og at udlægge udyrkede arealer eller landbrugsarealer til opvækst af naturskov. Ministeriet præsenterede samtidig sin strategi for bæredygtig skovdrift, hvor flersidet skovdrift og bevaring af skovens biologiske mangfoldighed indgår som nøglebegreber. Men hvordan skal disse skove se ud, hvis man vil opnå en rig og varieret fuglefauna? To nye PhD-afhandlinger dokumenterer sammenhænge mellem skovens struktur og det tilknyttede fugleliv.

PhD-afhandlingen *Fuglebestande og deres trivsel året igennem i tre typer semi-naturskov på et dansk videnskabeligt forsøgsareal* er skrevet af Henrik Sell ved Naturhistorisk Museum, Århus Universitet. Hovedvægten er lagt på sammenhængen mellem bevoksningens struktur og skovfuglenes fødesøgningsadfærd og trivsel. Afhandlingen *The influence of forest management on the occurrence and densities of Danish woodland birds* af Steffen

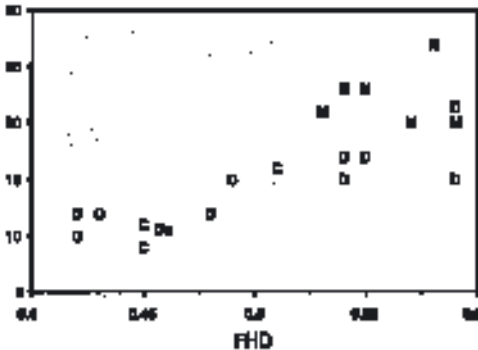
Brøgger-Jensen er et PhD-arbejde udført ved Afdelingen for Populationsbiologi på Københavns Universitet. Den beskriver effekten af en skovbevoksningens struktur på skovfuglenes forekomst og fordeling.

Undersøgelserne påviser begge betydningen af en varieret skovbevoksning, når fuglelivet skal tilgodeses. En bevoksning med flere træarter og med en stor aldersspredning huser op mod 20-25 skov-

Den danske bøgeskov har været hyldet som stedet, hvor man oplever forårets fuglesang. Men faktisk er bøgesøjlehallen meget fuglefattig. Foto: Knud Falk

fuglearter, dobbelt så mange som en homogen og ensaldrende bevoksning. I homogene gran- og bøgebevoksninger optræder blot 7-9 fuglearter nogenlunde hyppigt. Det er især antallet af vegetationslag fra skovbund til trætop, der bestemmer hvor mange og hvilke fugle, der kan leve sammen.

Sammenhængen mellem antallet af fuglearter og variationen i skovens vegetationslag (FHD: Foliage Height Diversity). Symbolerne angiver målinger/tællinger i forskellige skove: C nåleskov, D løvskov, M homogen løvskov (jf. billedet ovenfor), N ureguleret naturskov. Betydningen af en habitats strukturelle diversitet for antallet af fugle blev påvist allerede i 1960'erne.

Jo flere lag i bevoksningen, jo flere fugle. Der er en direkte sammenhæng mellem grentætheden i de enkelte lag og antallet af fugle, der søger føde eller bygger rede i de samme lag. Sammenhængen er tydeligst i bevoksningens nederste lag og svagest i trækronen.

Betydningen af skovtræernes artssammensætning ses året igennem. I vintermånederne foretrækker fuglene birk, skovfyr, lærk og ene frem for andre træarter, mens de om sommeren foretrækker eg, skovfyr og lærk. For syv af de otte mest almindelige fuglearter ses forskellige fourageringsmønstre i træerne sommer og vinter. Undersøgelserne peger især på eg, skovfyr og birk som træarter, der kan styrke skoven som levested for fugle året rundt. Disse træer bliver benyttet til fødesøgning af mange arter både i yngletiden og i vintermånederne.

Skovens kanter har en væsentlig betydning for fuglenes forekomst og fordeling. Løvrige skovbryn tiltrækker mange fugle, men også indre kanter mellem forskellige bevoksninger er attraktive for flere fuglearter. Især Rødhals synes at have en forkærlighed for kanter mellem løv- og nålebevoksninger. Den optræder også hyppigt langs brede skovveje i nåletræsplantager, hvor lyset kan nå ned og skabe et gunstigt mikroklima. Langs sådanne veje, hvor nåletræerne er fuldgrenede, findes også Sortmejsle og Fuglekonge i et større antal end

mere centralt i de samme bevoksninger. Der er tydeligvis bedre fødesøgningsmuligheder, hvor lys og varme fremmer livsbetingelserne for planter og insekter.

Der skal indsamles mange oplysninger om ungeproduktion, mål og vægt for at se, hvordan fuglene klarer sig i forskellige skovtyper. Foto: Henrik Sell.

Med denne dokumentation af variationens betydning – både vertikalt og horisontalt inden for bevoksningen – kan det ikke undre, at det er i de få uberørte naturskovsfragmenter, vi finder de fleste fuglearter og de største tætheder. Med op mod 30 arter i en naturskovsbevoksning på 20 ha, og tætheder på 10-14 par/ha, findes her henved dobbelt så mange arter og par som på et tilsvarende areal med typisk produktionskov. En markant forskel på gammel naturskov og produktionskov er den udtalte mangel på dødt ved i produktionskoven. Døde stammer og grene giver redemuligheder for hulrugende fugle, der kan udgøre op mod halvdelen af et fuglesamfund i naturskoven. Men også andre fugle optræder i reglen med større tætheder i den uberørte skov, formentlig fordi såvel fødegrundlaget som redemulighederne er betydeligt bedre i den strukturelt varierede skov, der er overladt til sig selv.

Hvis resultaterne fra disse undersøgelser tilgodeses i fremtidens planlægning og forvaltning af de danske skove, vil vi være nået et stykke på vej mod opfyldelsen af det, vi forpligtede os til under FNs miljøkonference i Rio.

Henrik Sell & Steffen Brøgger-Jensen